

उडद्या किडीची वाढतेय समस्या

द्राक्षपिकात अलीकडच्या काळात उडद्या किडीची समस्या वाढीस लागली आहे. मात्र बागावतदारांनी याबाबत न जाता किडीचा जीवनक्रम व ओळख करून घेऊन सामूहिक व एकात्मिक पध्दतीने प्रभावी नियंत्रण करावे.

सध्या मासिक, सांगलीसह अन्य विभागात द्राक्षाच्या गोड्या बहाराच्या छाटणीला जोरदार सुरवात झाली आहे. द्राक्षात अलीकडील काळात उडद्या या किडीने मोठ्या प्रमाणात प्रादुर्भाव दाखवण्यास सुरवात केली आहे. मागील हंगामात

तुषार उगले

मार्च- एप्रिलमध्ये खरड छाटणीनंतर देखील कोवळ्या फुटीवर या किडीचा प्रादुर्भाव मोठ्या प्रमाणात दिसून आला होता. गोड्या छाटणीसोबतच ही कीड नव्या ग्राफ्टिंगवर देखील प्रादुर्भाव करताना दिसत आहे. येत्या काळात प्रविष्टांच्या पुढ्यापुढ्या सोब्यांना जास्त नुकसान या किडीद्वारे होऊ शकते. कीड नियंत्रणात राहण्यासाठी वेळीच एकात्मिक नियंत्रण व्यवस्थापन करणे आवश्यक आहे.

उडद्या वाढण्याची कारणे

- सध्या द्राक्षामध्ये अत्यंत विशिष्ट (स्पेसिफिक) कार्यपध्दती असलेल्या कीटकनाशकांचा वापर वाढत आहे.

उडद्याची स्पष्ट ओळख सांगण्यासाठी जवळून घेतलेले छायाचित्र

- आहे, त्यामुळे काही उरावेच किडी लवकर नियंत्रणात येतात. यत्ना परिणाम म्हणून काही कमी महत्त्वाच्या किडी पूर्ण हंगामात दुर्लक्षित राहतात.
- उडद्याचा प्रादुर्भाव पुढे मोठ्या प्रमाणात दिसून येतो. निसर्गाद्वारे नियंत्रण काही प्रमाणात होतो. मात्र अनुकूल

- वातावरणात प्रादुर्भाव अचानक मोठ्या प्रमाणात दिसून येतो.
- बागेमध्ये किडीच्या जीवनचक्राकडे तसेच सुमावस्थेकडे काहीवेळा दुर्लक्ष होताना दिसते.
- छाटणीपूर्व बागेत कीडनाशकांचा वापर कमी होताना

छाटणीआधी उडद्याचा पानांवर झालेला प्रादुर्भाव.

- दिसतो. त्यामुळे काही किडी दुर्लक्षित होऊन पुन्हा उद्रेक होतो.
- बऱ्याच वेळेस आजूबाजूच्या बागांमध्ये छाटणी मागेपुढे झाल्यास उडद्यासारखे कीटक लवकर स्थलांतर करतात. त्यामुळे नियंत्रण अवघड बनते.

उडद्या

सालीत लपलेला उडद्या

लवकर छाटणी केलेल्या बागेत दिसत असलेला प्रादुर्भाव

जीवनक्रम अभ्यासणे गरजेचे

- कीटकनाशक वापरताना बागेमध्ये असणारी कीटकनाशकांची गरज, किडीची अवस्था, जीवनचक्र, त्यातील संवेदनशील अवस्था यांचाही अभ्यास आपण करायला हवा.
- स्केलोडेटा स्ट्रेप्टोकोलिस् असे शास्त्रीय नाव असलेल्या या किडीचे जीवनचक्र ५५ ते ६० दिवसांत पूर्ण होते. मार्चच्या मध्यापासून ते ऑक्टोबरच्या मध्यापर्यंत मादी अंडी घालते.
- अंडी मोकळ्या झालेल्या सालीत घातली जातात. एक मादी तिच्या जीवनचक्रात अडीचशे ते पाचशे अंडी घालते.
- त्यातून साधारण चार ते सात दिवसांत बारीक अब्ब्या बाहेर पडतात.

- बरेच दिवस आपल्याला या अब्ब्या दिसत नाहीत.
- अळी अवस्था ३० ते ४० दिवसांची असते.
- अळी अवस्था सहा वेगवेगळ्या अवस्थेतून जाते.
- अळी जमिनीमध्ये असलेल्या कोवळ्या मुळ्या खाते. परंतु यापासून जास्त उपद्रव होत नाही.
- यानंतरची कोषावस्था जमिनीमध्ये साधारणपणे दहा सेंटीमीटर अंतरावर आढळते.
- कोषावस्था साधारणपणे पंधरा ते वीस दिवसांपर्यंत असते. त्यानंतर प्रौढ भुंगेरे बाहेर पडतात.
- प्रौढ कडक पखाचे असून दिवसा सालीमध्ये लपून राहतात.
- भुंगेरे फक्त पाने खाऊन साधारणपणे आठ महिन्यांपासून ते बारा

- महिन्यांपर्यंत जिवंत राहू शकतात. म्हणजे सध्या असलेला प्रादुर्भाव हा सुमावस्थेतील भुंगेरे बाहेर पडल्यानंतरचा असू शकतो.
- खरड छाटणीपासून आत्तापर्यंत भुंगेरे सुमावस्थेमध्ये अस्तित्वात. सध्या बाहेर पडलेले भुंगेरे हे पुढील खरड छाटणीपर्यंत सुमावस्थेत राहतील.
- साधारणपणे नोव्हेंबर ते मार्च या कालावधीमध्ये ही कीड सुमावस्थेमध्ये आढळते.
- कोवळी पालवी निघेल तशी कीड मोठ्या प्रमाणात प्रादुर्भाव करते.
- हवामानातील अनुकूल परिस्थितीनुसार कीड जीवनचक्र बदलू शकते. उडद्याला कोवळी फूट फूट वर्षभर उपलब्ध असते त्यामुळे भुंगेच्याना खाद्य कायम उपलब्ध असते.

उडद्या किडीची वाढतेय समस्या

► पान १२ वरून

नियंत्रणाची रणनीती

- येत्या हंगामात किंवा सध्याच्या परिस्थितीत उडद्याचा प्रादुर्भाव कमी करण्यासाठी कीटकनाशकांचा वापर काळजीपूर्वक करावा.
- आवश्यकतेनुसार जैविक घटक, पिवळे चिकट सापळे, प्रकाश सापळे आदींचा एकात्मिक पद्धतीने प्रायोगिक वापर करावा.
- बऱ्याच ठिकाणी द्राक्षातील खोड, ओलांडे जास्त दिवसांचे असल्याने सालीच्या आत मिलीबग, उडद्या सारख्या किडी बरेच दिवस लपून राहतात.
- खोड धुणे (स्टेम वॉशिंग) या क्रियेतही या किडी बऱ्याच वेळेस कीटकनाशकांच्या संपर्कात येत नाहीत. अशा वेळेस खोड, ओलांडे फवारणी दरम्यान कीटकनाशकांचा वापर व्यवस्थित काळजी घेऊन केला पाहिजे.
- शेतकऱ्यांनी अवशेष व्यवस्थापन (रेसिड्यू मॅनेजमेंट) अनुभवानुसार आणि कमी खर्चात चांगले परिणाम देणारे कीटकनाशक निवडावे.
- उडद्यासाठी स्पर्शजन्य कीटकनाशकांमध्ये पायरेथ्रॉईड गटातील रसायने जास्त चांगल्या प्रकारे काम करतात.
- सोबतच धुरीजन्य कार्यपद्धती (फ्टुमिगेशन अॅक्शन) असलेले कीटकनाशक देखील वापरता येईल. यामुळे सालीत लपलेले प्रौढ भुंगेरे बाहेर पडतील.

लेबल क्लेम

रसायनांचा वापर

- लेबल क्लेम आधारे कीटकनाशकांचा वापर करताना इमिडाक्लोप्रिड (१७.८ एसएल) ०.३० ते ०.४० मिलि प्रति लिटर किंवा लॅंबडा सायहॅलोथ्रीन (४.९ सीएस) ०.२५ ते ०.५० मिलि प्रति लिटर पाण्यातून चांगले कव्हेरेज करून फवारणी घेता येईल.
- फवारणी शक्यतो संध्याकाळच्या वेळेस करावी.
- चिकट सापळ्यांचा देखील प्रायोगिक तत्वावर वापर करून बागेत प्रौढांचे प्रमाण वा संख्या जाणून नियंत्रण करता येईल.

एकात्मिक

नियंत्रणाचे उपाय

- एका बागेतून दुसऱ्या बागेत स्थलांतर थांबावे यासाठी आजूबाजूच्या परिस्थितीनुसार

नियोजन करणे गरजेचे आहे.

यासाठी जास्त घनता असलेल्या द्राक्षपट्ट्यात सामूहिक प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. छाटणी देखील एकाच वेळेस घेतल्यास ही समस्या सोडवणे शक्य होईल.

- बागेत बोदालगत गवत असल्यास त्यात उडद्या लपून बसण्याची शक्यता अधिक असते. त्यामुळे तण नियंत्रण वेळेत करणे फायद्याचे ठरेल.
- नियंत्रणासाठी झाडाची साल मोकळी करून घेता येईल. त्यामुळे सालीत लपून बसणारी अवस्था नष्ट करणे सोपे होईल. परंतु ही गोष्ट प्रत्यक्षात मोठ्या क्षेत्रावर अवलंब करणे सहज शक्य नाही.
- छाटणीपूर्वी जमिनीची वरच्यावर मशागत करून कोषावस्था नष्ट करावी. यामुळे जीवनचक्रात खंड येऊन त्याद्वारे दीर्घकालीन नियंत्रण शक्य आहे.
- काही बागायतदार रात्रीच्या वेळेस पेटते टेंभे-मशालीच्या मदतीने उडद्याच्या अवस्था नियंत्रणात आणतात. परंतु त्यास देखील मर्यादा येतात. तसेच याद्वारे छाटणीनंतर निघणाऱ्या द्राक्षाच्या कोवळ्या डोळ्यांना इजा होऊ शकते.
- जैविक पद्धतीमध्ये सूत्रकृमी (ईपीएन) उदा. हेट्टेरॉब्डिस इंडिकस तसेच पावसाळ्यात आर्द्रतायुक्त वातावरणात बिव्हेरिया वॅसियाना, मेटारायझियम ऑनिसोप्ली या जैविक किडनाशकांची फवारणी घ्यावी. त्यामुळे पुढील हंगामात सुप्तावस्थेसह प्रादुर्भाव कमी करता येईल.
- साधारणपणे एप्रिल ते ऑक्टोबर या कालावधीत छाटणीनंतर खोडावर कीटकनाशकाची फवारणी घेतल्यास चांगला फायदा मिळेल.
- उडद्या नियंत्रणासाठी इमिडाक्लोप्रिड, लॅंबडा सायहॅलोथ्रीन या कीडनाशकांसोबतच अल्फामेथिडिन, क्लोथियानिडीन, फिप्रोनिल यासारख्या कीटकनाशकांची संध्याकाळच्या वेळेस फवारणी केल्यास चांगले नियंत्रण मिळते असा बागायतदारांचा अनुभव आहे.
- कीटकनाशकांचा वापर लेबल क्लेम, 'एमआरएल', पीएचआय (काढणीपूर्व प्रतिका कालावधी) या बाबी तपासूनच करावा.

फवारणी दरम्यान यंत्रावर जमा झालेले उडद्या कीटक.

तुषार उगले, ९४२०२३३४६६

(सहाय्यक प्राध्यापक,
कीटकशास्त्र विभाग,
के. के. वाघ कृषी महाविद्यालय, नाशिक)